

Ynglende rovfugle

2003

ISBN-nr.: 87-89095-59-6
ISSN-nr.: 1602-2122

STORSTRØMS AMT

Ynglende rovfugle i Storstrøms Amt 2003

Udgivet af: Storstrøms Amt
Teknik- og Miljøforvaltningen
Natur- og Plankontoret
Parkvej 37
4800 Nykøbing F

Telefon 54 84 48 00
Telefax 54 84 48 48
E-post stoa@stam.dk

Tekst: Hans Erik Jørgensen

Projektstyring: Lars Malmberg

Forsidefoto: Rød glente, Storstrøms Amt

Tryk: Storstrøms Amts Trykkeri

Oplag: 350 eksemplarer

Copyright: Storstrøms Amt 2003
Eftertryk tilladt med tydelig kildeangivelse

ISBN-nr: 87-89095-59-6
ISSN-nr: 1602-2122

Ynglende rovfugle i Storstrøms Amt 2003

Indhold

	Side
Storstrøms Amts rovfugleprojekt	2
Havørn <i>Haliaeetus albicilla</i>	3
Havørne i Storstrøms Amt 2003	3
Kommende etableringer i Storstrøms Amt	5
Yngleforekomst i Danmark i 2003	5
Yngleforekomst i vore nabolande	5
Havørnens ynglebiologi	6
Havørnernes ungeproduktion	11
Beskyttelsesforanstaltninger	11
Rød Glente <i>Milvus milvus</i>	13
Glenten i Storstrøms Amt i 2003	13
Yngleforekomst i Danmark 2001-2003	13
Forekomst i vore nabolande	13
Årsager til den ringe forekomst i Danmark	14
Glentens ynglebiologi	14
Beskyttelse af Glenterne	16
Vandrefalk <i>Falco peregrinus</i>	16
Vandrefalken i Storstrøms Amt i 2003	16
Forventninger til fremtiden	16
Lærkefalk <i>Falco subbuteo</i>	17
Forekomst i Storstrøms Amt	17
Forekomst i Danmark	17
Tidligere forekomst	17
Forekomst i vore nabolande	17
Lærkefalkens ynglebiologi	19
Hvordan registreres Lærkefalken ?	19
Fiskeørn <i>Pandion haliaetus</i>	19
Efterlysning	19
Referencer	20
Generelt om naturbeskyttelse og naturovervågning	21

Storstrøms Amts rovfugleprojekt

Siden 1996 har Storstrøms Amt fulgt udviklingen i yngleforekomsten af de sjældne rovfugle, dvs. Havørn, Rød Glente, Fiskeørn, Vandrefalk og Lærkefalk.

Overvågningsprojektet blev igangsat fordi flere af arterne fra begyndelsen af 1990'erne havde haft positive udviklingstendenser i vore nabolande. Det blev derfor vurderet, at der var gode chancer for, at en eller flere arter ville genindvandre til Storstrøms Amt. De fem arter ynglede i midten af 1800-tallet adskillige steder i Storstrøms Amt, men de blev udryddet som ynglefugle i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet i forbindelse med den tids generelle rovfuglebekæmpelse.

I de foregående tre år har man fra Amtets side valgt at orientere alle større godser og skovejere, interesse-organisationer m.m. om resultaterne af rovfugleprojektet, og vi har derfor udsendt et lille informationshæfte. Det er vores erfaring, at der mange steder har været interessere for denne orientering, og vi har derfor igen for 2003 udarbejdet dette hæfte

På de lokaliteter, hvor sjældne rovfugle etablerer sig, vil der ofte være behov for en eller anden form for supplerende beskyttelse (fx adgangsrestriktioner for publikum eller aftaler med skovejeren med hensyn til driften). Et godt samarbejde mellem lodsejeren og Amtet er afgørende for en effektiv beskyttelse af rovfuglene. Fra Amtets side skal vi derfor ved denne lejlighed takke alle involverede parter for et godt samarbejde i 2003.

Lige som det har været tilfældet i de foregående sæsoner blev hovedvægten i feltarbejdet i 2003 lagt på eftersøgning og overvågning af ynglende Havørne. Der er to væsentlige begrundelser for denne prioritering. Dels er Storstrøms Amt det geografiske kerneområde for de danske Havørne (halvdelen af alle ynglepar), og dels er det - af hensyn til en effektiv beskyttelse af ørnene - vigtigt at være på forkant med udviklingen, således at eventuelle beskyttelsestiltag er på plads allerede i forbindelse med nye pars etablering (inden æglægningen).

Vandrefalkene på Møns Klint er fulgt af lokale ornitologer samt af Falster Statsskovdistrikt, som forvalter statens ejendom..

Alle der har bidraget med observationer og oplysninger til rovfugleprojektet takkes for deres medvirken.

Havørn *Haliaeetus albicilla*

Havørne i Storstrøms Amt 2003

Der blev ikke konstateret nye havørnepar i Storstrøms Amt i 2003, men de fem eksisterende territorier var alle besat, og for første gang kom der unger på vingerne fra alle fem reder. Året må således betegnes som særdeles godt for Havørnene, og især er der grund til at hæfte sig ved den gode ynglesucces efter det skuffende resultat i 2002, hvor kun et enkelt af de fem par havde ynglesucces, og hvor der kun kom én enkelt unge på vingerne. I 2002 blev desuden fundet to døde, voksne ørne i amtet.

I territoriet ved Tystrup Sø flyttede parret fra østsiden til vestsiden, og den nye rede blev bygget i Vestsjællands Amt. Da det kan forventes, at parret også i fremtiden vil kunne skifte mellem reder i Storstrøms og Vestsjællands amter (samme yngleterritorie), indgår parret fortsat i Storstrøms Amts overvågning.

Maribosøerne, Lolland

Parret har siden 1997 ynglet i Bøgeskov ved Hejrede Sø. Der har været anvendt to reder. De første tre års redetræ (en bøg) væltede under december-orkanen i 1999. Den nye rede (i en bøg) blev bygget umiddelbart derefter og har været anvendt siden. Forud for ynglesæsonen 2003 var der - ligesom i de tidligere år - bygget en del på redens i løbet af vinteren. Æglægningen fandt sted omkring 15.marts, og rugningen forløb uden problemer. For første gang her i landet i nyere tid kom der 3 unger på vingerne. De lever i skrivende stund (1.november) fortsat i bedste velgående, og hele familien holder stadig sammen. Parret ved Maribosøerne var efter genindvandringen landets første. Hunnen blev udskiftet efter det første vellykkede yngleforsøg i 1997. Siden da har det sandsynligvis været samme hun gennem alle årene. Hannen har været den samme hele tiden og er ringmærket som unge i Slesvig-Holsten i 1991.

For at sikre parret den fornødne ro er Bøgeskov lukket for publikums adgang efter aftale med ejer og brugere i området. Uden for yngleperioden (1.august-1.februar) er det dog kun den sydøstlige halvdel af skoven, der er lukket. Opsatte skilte informerer publikum om adgangsmulighederne.

Roden Skov, Lolland

Havørnene yngede første gang succesfuldt i Roden Skov i 2001. Reden var dengang placeret i en gran i den østlige del af skoven. Der var tale om en rede, der var bygget kort før æglægningen, idet et redetræ (bøg), hvor parret i løbet af efteråret havde bygget rede, var blevet fældet. Omkring årsskiftet 2001/2002 faldt den i 2001 anvendte rede ned, og resterne af hunnen blev fundet under det nedstyrtede redemateriale. Tilsyneladende havde hun ligget død i eller under reden et stykke tid, da reden faldt ned. Forud for ynglesæsonen 2002 havde hannen allerede dannet par med en ny, yngre hun. Parret forsøgte at genopbygge den nedstyrtede rede, men i midten af marts var redematerialet igen faldet ned. Parret byggede nu en ny rede i en stor gran ca. 75 m fra 2001-reden, men der blev sandsynligvis ikke lagt æg, muligvis fordi hunnen ikke var yngledygtig. I vinteren forud for ynglesæsonen 2003 byggede

parret en ny rede i en stor bøg i den vestlige del af skoven (tæt ved det først anvendte, fældede redetræ). Æglægningen fandt sted allerede i slutningen af februar, og 1 unge kom på vingerne.

En lille del af skoven omkring reden i den østlige del har været lukket for publikums adgang siden 2001 efter aftale med ejeren. Da parret i år flyttede til en anden del af skoven, blev et mindre areal omkring reden også her lukket for adgang. Afspærringen har ingen indflydelse på offentlighedens færdsel i skoven. Da det er vurderet, at der kun er en lille chance for, at havørneparret vil flytte tilbage til den østlige del af skoven, er adgangs begrænsningen i denne del blevet ophævet i september 2003.

Even Sø, Sydsjælland

Parret ved Even Sø ynglede første gang succesfuldt i 1999 efter at de havde holdt til i området et par år forud. Der har - på grund af nedstyrtning - været anvendt fire forskellige reder, der alle har ligget i en lille bevoksning af gamle bøge i den nordlige ende af Melteskov. Parret har fået unger på vingerne i to år (1999 1 unge, 2001 2 unger). I de mellemliggende år har æglægning og rugning foregået planmæssigt, men der er ikke opfostret unger. I 2003 benyttede parret reden fra 2002. Æglægningen var ret sen (ultimo marts), men alt gik planmæssigt, og der kom 2 unger på vingerne. Det ser ikke ud til, at der er sket nogen udskiftning af de to mager i de fem år parret har ynglet.

Den nordligste del af Melteskov er efter aftale med ejeren lukket for publikums adgang for at sikre ørnene den nødvendige ro.

Gavnø, Sydsjælland

På Gavnø i Karrebæk Fjord byggede et havørnepar i 1999 rede i en ask i en af øens småskove. Ørnene lå det år af og til på reden, men det er usikkert om der var lagt æg. Hunnen var på det tidspunkt en yngre fugl (muligvis ikke yngledygtig). I de to følgende år blev der ind imellem set et par ved reden, men som regel kun kortvarigt, og der blev ikke gjort yngleforsøg. I 2002 rugede parret planmæssigt, men de opgav det videre yngleforløb omkring 1.maj. I 2003 lykkedes det endelig parret at yngle succesfuldt. Æglægningen foregik i begyndelsen af marts, og der kom 2 unger på vingerne.

For at sikre ørnene den fornødne ro, har Amtet foreslået adgangs begrænsning for publikum i redeområdet. Forslaget er hidtil blevet afvist af øens ejer, som fra begyndelsen af 2002 har lukket hele øen (dog ikke slotsparken) for publikums adgang.

Tystrup Sø, Sydsjælland

Et havørnepar ynglede i 2001 succesfuldt (2 unger) i en skov på østsiden af Tystrup Sø. Reden var placeret i en stor bøg. I 2002 anvendte parret ikke det tidligere års rede, og der blev ikke fundet nogen ny rede. Antagelig gjorde parret det år ikke noget yngleforsøg. I begyndelsen af maj 2002 blev en gammel han fundet død ved søen, og det blev antaget, at der var tale om den lokale han. Imidlertid blev hunnen kort tid efter set sammen med en anden udfarvet fugl, så det er usikkert, om den døde ørn har været en af de lokale eller en udefra kommende fugl. I 2003 flyttede parret, som

nævnt i indledningen, over på den anden side af søen, og byggede rede i en stor, topknækket gran. Æglægningen foregik i begyndelsen af marts, og der kom 1 unge på vingerne.

Der er ikke foretaget publikumsafspærring ved den nye rede, idet der ikke er lovlig adgangsmulighed til redebevoksningen. Skovbrug og jagtvæsen er bekendt med ørnenes forekomst og tager de nødvendige hensyn.

Kommende etableringer i Storstrøms Amt

Som det fremgår af indledningen er der ikke dukket nye ynglepar op i Storstrøms Amt i 2002 og 2003. Med Havørnenes fortsatte ekspansion i det nordlige Tyskland (se senere afsnit) forventes det imidlertid, at nogle få nye par vil etableres i amtet inden for de kommende 2-3 år. Aktuelt ser det ud til, at chancen for nyetablering er størst på det nordvestlige Falster, hvor et par udfarvede ørne har været nogenlunde stationære siden efteråret 2002. Der har i de senere år desuden været ret mange observationer af havørnepar langs den sydsjællandske kyst ud mod Storstrømmen. Både dette område og det nordvestlige Falster var ynglesteder for Havørnen i 1800-tallet. Også i Nakskov Fjord-området har der gennem længere tid været nogenlunde regelmæssigt forekomst af flere Havørne, heraf dog kun en enkelt udfarvet fugl, så der er nok længere udsigt til en eventuel etablering i dette område.

Yngleforekomsten i Danmark i 2003

Uden for Storstrøms Amt har der i de senere år været yngleforekomst af yderligere tre havørnepar, det ene par på Fyn og to par i SØ-Jylland. Alle tre par gjorde yngleforsøg igen i 2003. Parret ved Bankel Sø mislykkedes, medens parrene ved Hostrup Sø og ved Arreskov Sø på Fyn begge fik 2 unger på vingerne.

Året bød desuden på to nye etableringer. Et par byggede rede ved Skarresø i NV-Sjælland. Parret har holdt til i området siden 2001, men har først bygget rede nu. Frem til midten af marts sås parret hyppigt ved og på reden, men de forlod tilsyneladende derefter reden, og der er næppe lagt æg. Der er senere indkommet en oplysning om, at parret skulle have fået en unge på vingerne, men indtil videre har dette ikke kunnet bekræftes fra anden side. Det andet nye par etablerede sig i det vestlige Sønderjylland. Under rugningen blæste reden ned, og yngleforsøget blev opgivet.

Det samlede resultat for den danske ynglebestand af Havørn i 2003 var således 10 par med rede. Af disse indledte de 9 par egentligt yngleforsøg og lagde æg. 2 af de 9 par udrugede ikke unger, medens de resterende 7 par alle opfostrede unger. Sammenlagt kom der 13 unger på vingerne i Danmark, hvilket er det hidtil bedste resultat. 11 unger i 2001 er det næstbedste.

Yngleforekomsten i vore nabolande

Forekomsten af Havørnene i Danmark skal i realiteten ses som en udvidelse af yngleområdet for den nordtyske bestand (se Fig. 1), og det er derfor af interesse at følge udviklingen i Tyskland. Flere af individerne i de danske ynglepar er med

sikkerhed udrugget som unger i reder i Slesvig-Holsten (konstateret gennem aflæsning af farveringe), og især den aktuelle udvikling i Slesvig-Holsten kan således give en vis formodning om, hvordan situationen eventuelt vil kunne udvikle sig herhjemme i de kommende år.

Slesvig-Holsten

Ligesom i Danmark blev 2003 det hidtil bedste år for Havørnene i Slesvig-Holsten. I forhold til året før var der seks nye par, så man kom op på i alt 39 territorier (par med rede). Af disse blev der påbegyndt yngleforsøg (lagt æg) i de 36 reder. For 8 par mislykkedes yngleforsøgene, medens de resterende 28 par alle fik unger på vingerne. Udviklingen siden 1970 fremgår af Fig. 2. Lidt bekymrende er det, at der i de første otte måneder i 2003 blev fundet 8 døde Havørne i Slesvig-Holsten, og måske specielt at to af dem var dræbt ved kollision med vingerne på vindmøller.

Øvrige Tyskland

De tætteste havørnebestande i Tyskland findes i de nordlige delstater med Mecklenburg-Vorpommern som den vigtigste. De nyeste, foreliggende opgørelser herfra er fra 2001, hvor man registrerede 174 territorier (154 par med yngleforsøg). Mange af ynglepladserne i Mecklenburg-Vorpommern ligger ud til Østersøkysten (se Fig. 1), dvs. tæt på det sydøstlige Danmark, og det er sandsynligt, at nogle af vore ynglefugle stammer derfra. En anden stor bestand findes længere inde i landet i delstaten Brandenburg (omkring Berlin), hvor ca. 100 par yngler. De øvrige (østlige) delstater har noget mindre, men støt stigende bestande. I alt ynglede omkring 350 par Havørne i Tyskland i 2001.

Polen

I Polen yngler ca. 500 par Havørne. De findes helt overvejende i landets nordlige del, og har langt den tætteste koncentration i Polens nordvestlige hjørne, omkring grænsen mod Mecklenburg-Vorpommern. En anden koncentration findes i området omkring de masuriske søer i nordøst.

Sverige

Som i de andre Østersø-lande har den svenske havørnebestand udviklet sig positivt gennem de senere år. I 2002 er den samlede bestand opgjort til mindst 320 par, hvoraf de fleste (ca. 200 par) findes langs Østersøkysten fra Blekinge til Norrbotten. I Lappland findes ca. 60 par, og siden begyndelsen af 1990'erne er Havørnen genindvandret som ynglefugl til en række søer i Syd- og Mellemsverige. Der yngler nu ca. 60 par ved de syd- og mellemsvenske søer. Arten er dog endnu ikke genindvandret for alvor til det sydligste Sverige, idet der kun findes et enkelt par i Skåne (ved Krageholmsjön) og et enkelt par i Småland (ved Åsnen). Den er heller ikke genindvandret til den svenske vestkyst. Set i relation til udbredelsesmønsteret i Sverige, er der intet der taler for, at nogle af de danske ørne stammer derfra.

Havørnens ynglebiologi

Havørnens ynglebiologi er udførligt beskrevet i hæftet fra 2001, og der er for så vidt ikke noget nyt at tilføje hertil. Det beskrevne mønster med hensyn til etablering, redebygning, æglægning, ungetid m.v. svarer til, hvad der har kunnet iagttages i de seneste år.

Tab. 1. Havørn. Antal udføjne unger på de danske ynglelokaliteter 1995-2003.

	Maribo søerne	Roden Skov	Even Sø	Gavnø	Tystrup Sø	Skarre Sø	Arre-skov Sø	Bankel Sø	Ho-strup Sø	Vestl. Sønd. Jylland
	Lolland	Lolland	Sjæll	Sjæll.	Sjæll.	Sjæll.	Fyn	Jylland	Jylland	Jylland
1995	0									
1996	u							1	1	
1997	1						u	2	0	
1998	1		u				2	2	1	
1999	2		1	u			1	2	1	
2000	2		0	u			u	1	2	
2001	2	1	2	u	2		2	1	1	
2002	1	u	0	0	u		2	1	2	
2003	3	1	2	2	1	u	2	0	2	0

0 = æglægning og rugning, men ingen unger udruget/opfostret

u = par med rede, men uden æglægning

Tab. 2. Tidspunkter for æglægning, klækning og ungerne flyvedygtighed i de fem havørne-territorier i Storstrøms Amt 1997-2003. Datoer er omtrentlige (+/- 3-4 dage).

Lokalitet	År	Æg lægning	Klæk ning	Unger flyvedygtige	Antal unger
Maribosøerne	1997	05.3.	15.4.	05.7.	1
	1998	01.4.	10.5.	01.8.	1
	1999	10.3.	20.4.	10.7.	2
	2000	15.3.	25.4.	15.7.	2
	2001	05.3.	15.4.	05.7.	2
	2002	10.3.	20.4.	10.7.	1
	2003	15.3.	25.4.	15.7.	3
Roden Skov	2001	10.3.	20.4.	10.7.	1
	2003	25.2.	05.4.	25.6.	1
Even Sø	1999	15.3.	25.4.	15.7.	1
	2000	15.3.	25.4.	-	0
	2001	15.3.	25.4.	15.7.	2
	2002	25.3.	-	-	0
	2003	20.3.	30.4.	20.7.	2
Gavnø	2002	25.3.	-	-	0
	2003	05.3.	15.4.	05.7.	2
Tystrup Sø	2001	15.3.	25.4.	15.7.	2
	2003	05.3.	15.4.	05.7.	1

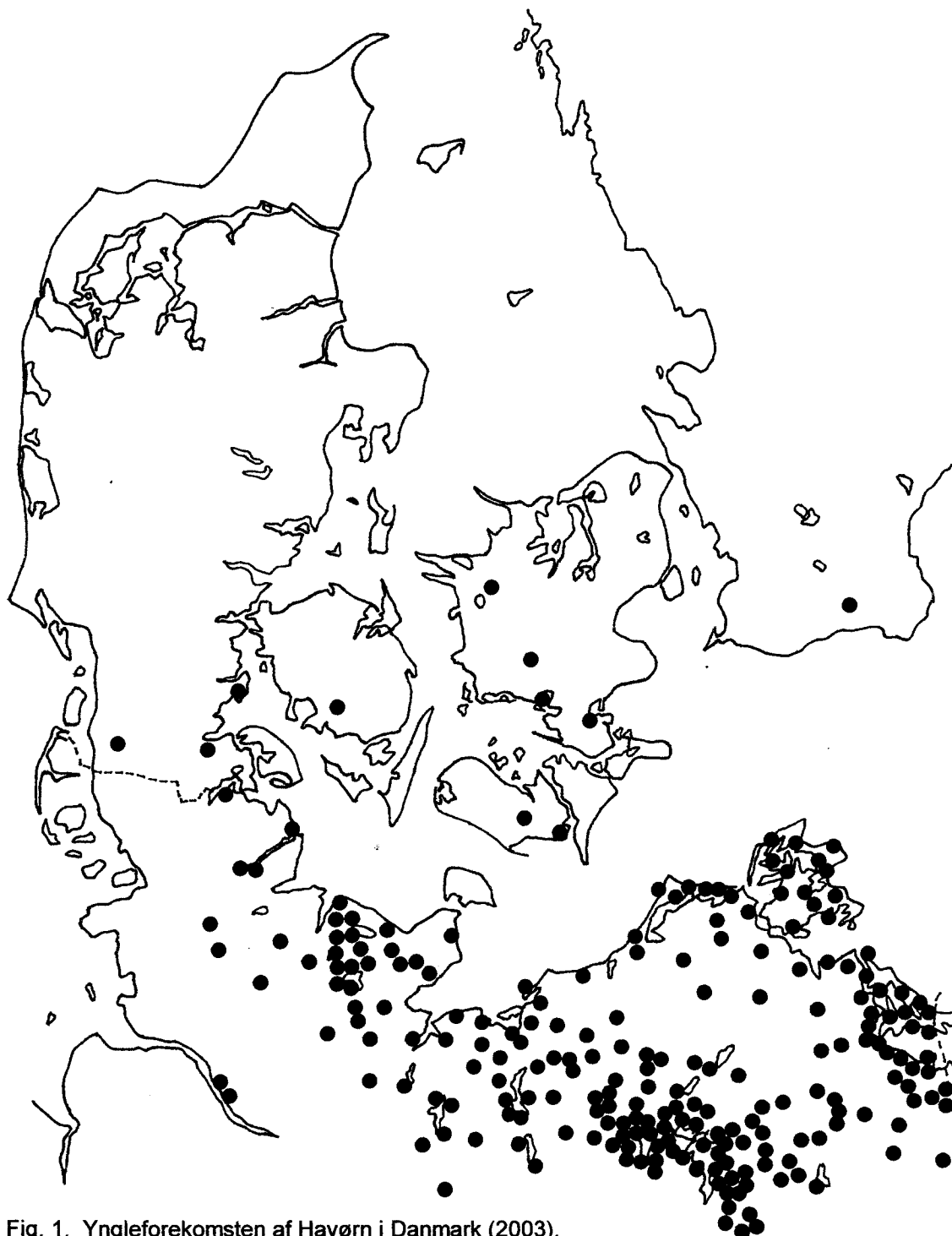

Fig. 1. Yngleforekomsten af Havørn i Danmark (2003), Slesvig-Holsten (2003), Mecklenburg-Vorpommern (2001) og Skåne (2002). Hver prik viser er ynglelokalitet.

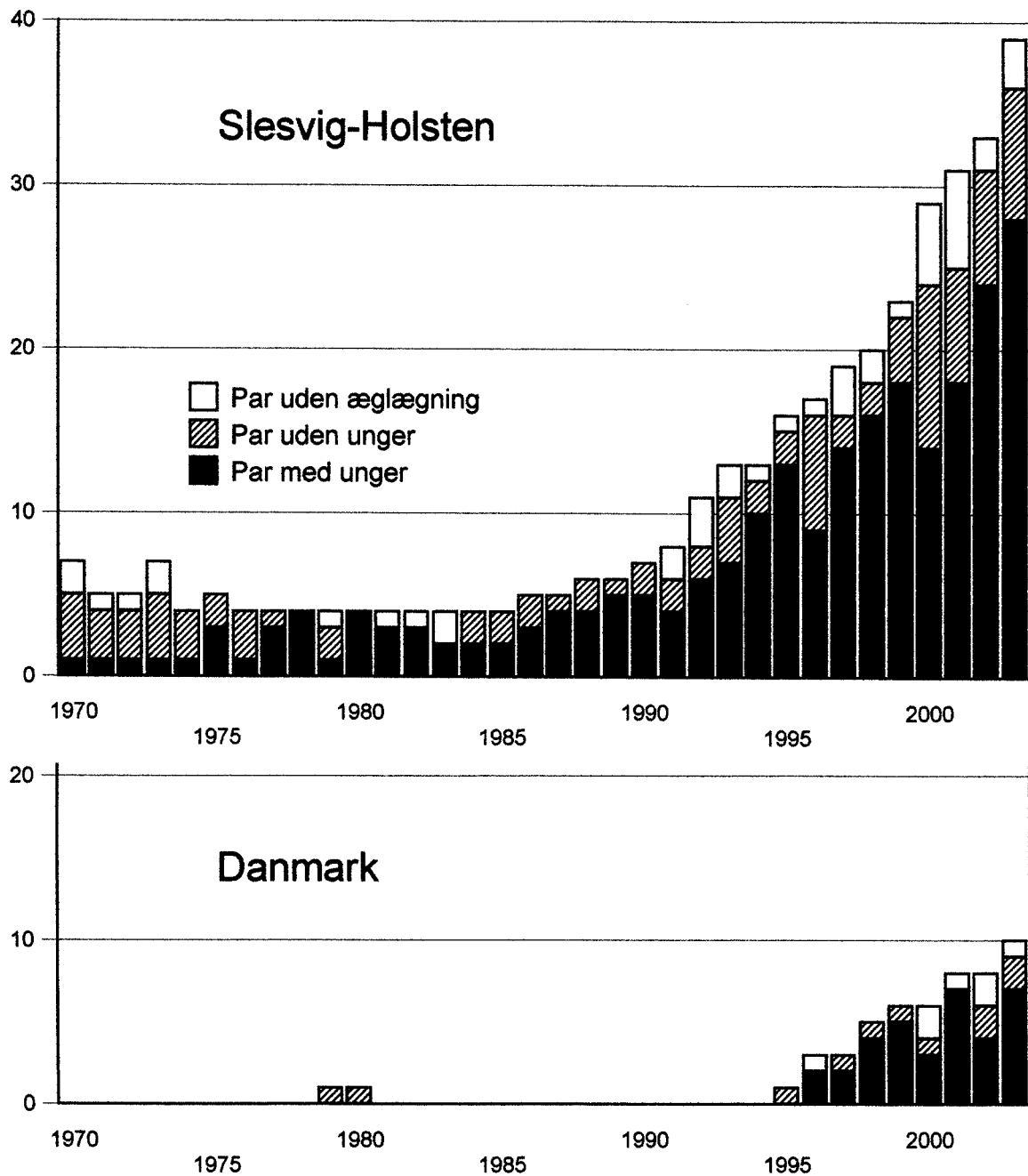

Fig. 2. Udviklingen i ynglebestanden af Havørn (antal par) i Slesvig-Holsten og Danmark 1970-2003 (data fra Slesvig-Holsten er fra Struwe-Juhl 2002 og Projekt-gruppe Seeadlerschutz 2003).

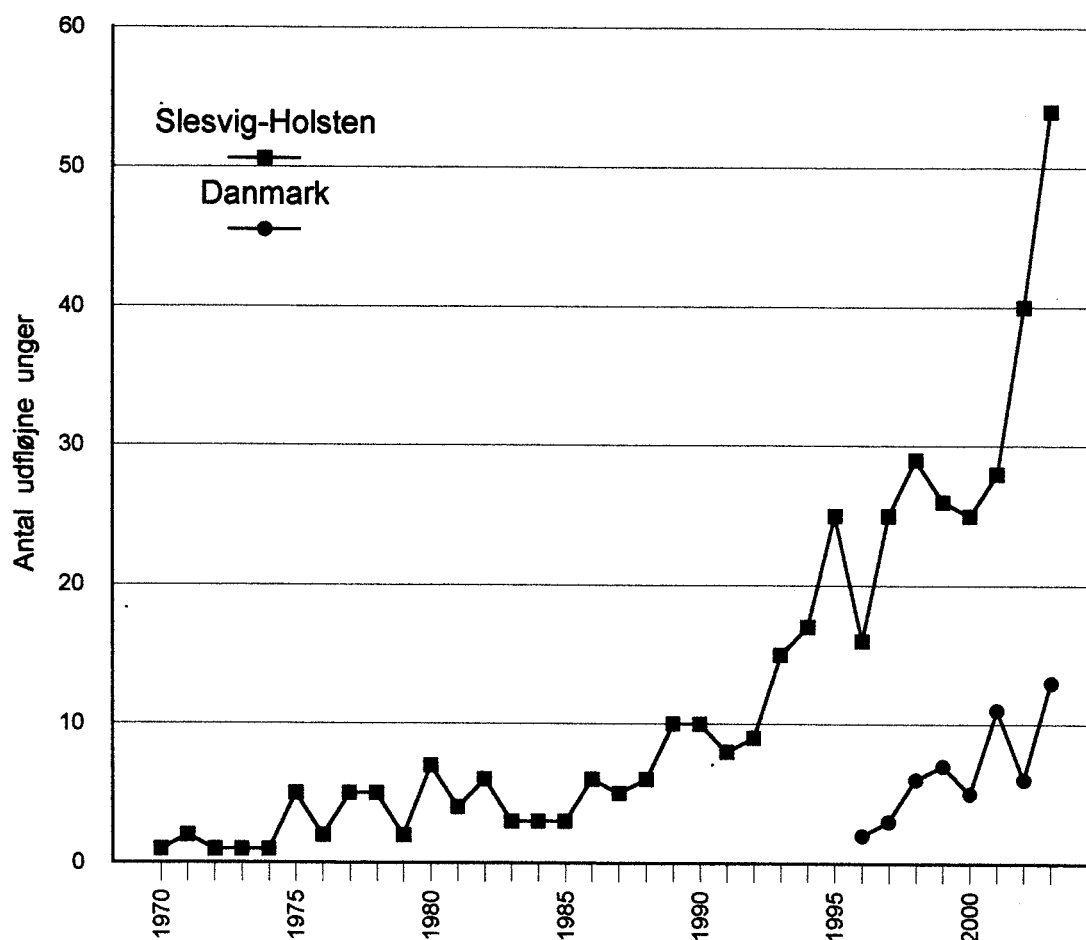

Fig. 3. Antal udflyjende unge produceret i havørnebestandene i Slesvig-Holsten og Danmark 1970-2003.

Tab. 3. Gennemsnitlig reproduction hos Havørnene i Danmark og Slesvig-Holsten i perioden 1995-2003, dvs det tidsrum hvor arten har ynglet i Danmark. n = antal par

Område	Danmark	Slesvig-Holsten
Periode	1995-2003	1995-2003
Succesfulde par (med unger) af alle par (med rede)	68 % (n=50)	68 % (n=227)
Succesfulde par (med unger) af par med æglægning	79 % (n=43)	76 % (n=203)
Antal unger pr. succesfuldt par	1,6 (n=34)	1,7 (n=154)
Antal unger pr. par med yngleforsøg	1,2 (n=43)	1,3 (n=203)

I Tab. 2 findes en opdateret oversigt over æglægningstidspunkt, klækning og ungerne flyvedygtighed. Med enkelte afvigelser er det generelle mønster, at de danske Havørne lægger æg i første halvdel af marts, og at ungerne er klar til at forlade reden midt i juli måned.

Havørnenes ungeproduktion

På det længere sigt er forudsætningen for at den danske ynglebestand kan fastholdes og eventuelt forøges, at der produceres et tilstrækkeligt antal unger. I den periode, hvor Havørnenes formeringsevne har været negativt påvirket af miljøgifte (primært perioden 1950-1980) var reproduktionen i Østersø-bestandene så ringe, at arten gik tilbage i antal. Svenske undersøgelser før 1950 viste at der på det tidspunkt var ca. 72% af yngleforsøgene der lykkedes (gav udfløjne unger), og at der i gennemsnit blev produceret 1,8 unge pr. succesfuldt par (1,3 unge pr. yngleforsøg). Man regner med, at dette har været det naturlige reproduktionsniveau for den svenske Østersø-bestand, dvs. det niveau der - over en årrække - skulle opnås for at bestanden var i balance.

Til sammenligning var den gennemsnitlige reproduktion hos Havørnene i Slesvig-Holsten i perioden 1950-1974 kun på 0,4 unger pr. yngleforsøg. Reproduktionen er i perioden 1975-2000 steget til et gennemsnit på 1,3 unger pr. yngleforsøg, dvs et niveau der er naturligt for arten. I Tab. 3 er foretaget en sammenligning mellem reproduktionen i Danmark og Slesvig-Holsten. Resultaterne ligger tæt på hinanden og i øvrigt også tæt på de svenske "baggrundsværdier". Den ubetydelige forskel i det gennemsnitlige antal unger pr. par skyldes muligvis, at der i Danmark i de første par år efter indvandringen naturligt nok ikke indgik ældre, erfarne havørnepar i bestanden, og det må forventes, at førstegangsynglende ørne har en lavere produktivitet (især manglende ynglesucces) end de erfarne par. Det første danske kuld på 3 unger blev konstateret i 2003 ved Maribosøerne, hvor der dog muligvis allerede i 2001 var 3 unger i kullet. Også i Slesvig-Holsten er der i de seneste år konstateret kuld på 3 unger, i 2003 således hos 4 af de 28 succesfulde par. I Fig. 3 er vist udviklingen i det samlede antal unger i Danmark og Slesvig-Holsten.

Beskyttelsesforanstaltninger

Som det tidligere er fremgået af gennemgangen af ynglelokaliteterne i Storstrøms Amt, er der på de lokaliteter, hvor der er behov for det, iværksat beskyttelsesforanstaltninger for at sikre ørnene mod forstyrrelser. Tiltagene svarer til de beskyttelsesforanstaltninger, der gennemføres ved havørnerederne i vore nabolande.

Erfaringen viser, at ro omkring redestedet er en nødvendighed for ørnenes ynglesucces. Dette opnås dels ved lukning for publikums adgang omkring redestedet og dels ved information og aftaler om hensynsfuld skovdrift og jagt omkring redebevoksningen med skovejeren.

Også ved fremtidige etableringer vil det være nødvendigt at vurdere behovet for beskyttelse. Dette gøres i samarbejde med skovejeren. I hæftet fra 2002 er der udførligt redegjort for omfanget af beskyttelsesforanstaltninger, ligesom der er givet en række informationer, som kan være nyttige for kommende havørne-værter.

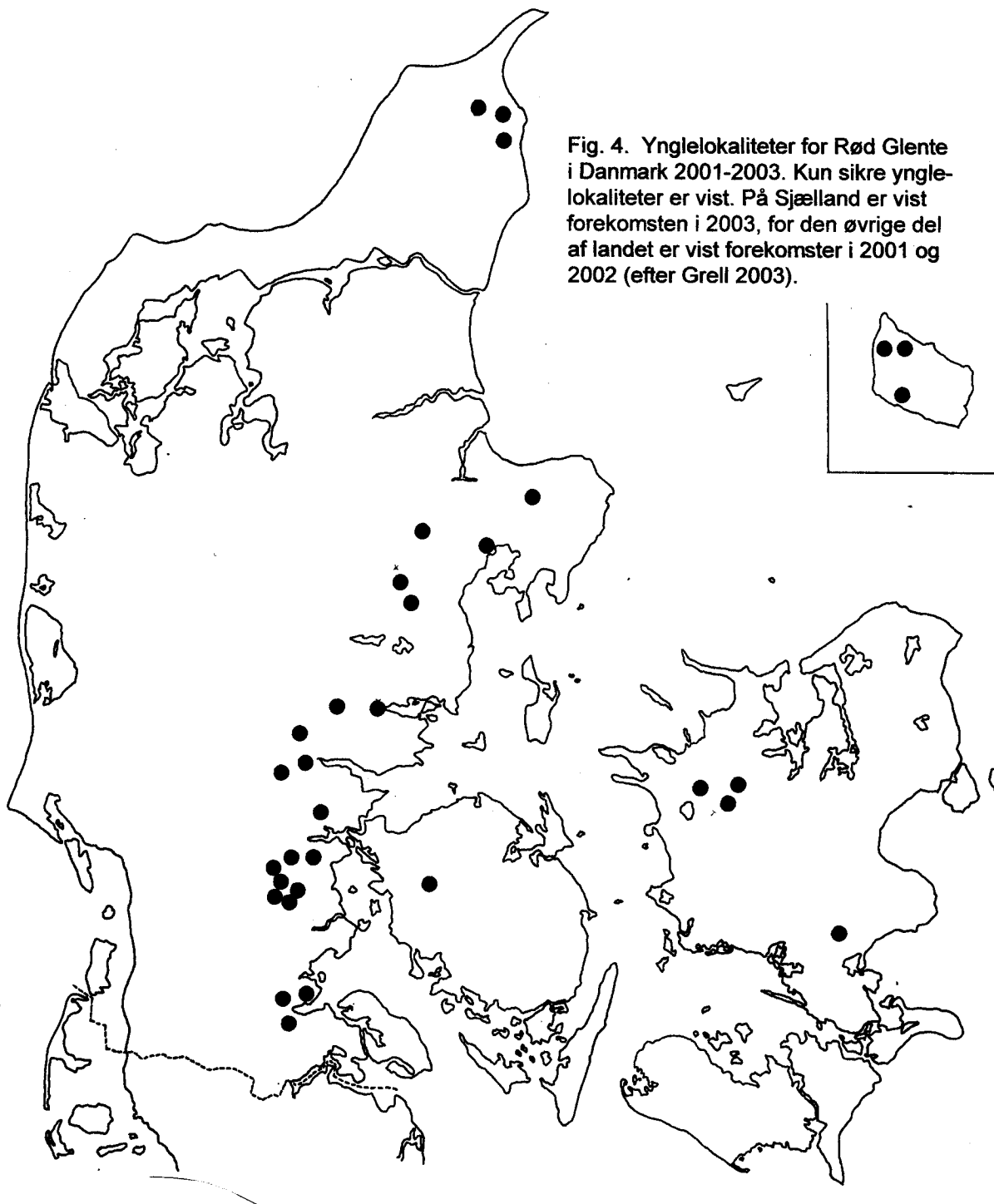

Fig. 4. Ynglelokaliteter for Rød Glente i Danmark 2001-2003. Kun sikre ynglelokaliteter er vist. På Sjælland er vist forekomsten i 2003, for den øvrige del af landet er vist forekomster i 2001 og 2002 (efter Grell 2003).

Rød Glente *Milvus milvus*

Glenten i Storstrøms Amt i 2003

Der er i de foregående fire år ikke konstateret ynglende Glenter i Storstrøms Amt. De seneste sikre yngleforekomster er tilbage i 1998, hvor 4 par fik unger på vingerne. Heller ikke i 2003 er der registreret beboede reder, men der er ret stor sikkerhed for at et eller to par har ynglet succesfuldt i amtet.

Rønnede

Der blev gennem hele ynglesæsonen regelmæssigt set 1-2 Glenter i omegnen af Rønnede (Lystrup, Åstrup, Borup, Svennerup, Gavevænge, Jyderup m.v.), og i juni måned har flere observatører set Glenter med fødetransport i retning mod skovområder ved Lystrup-Jomfruens Egede. Fødetransportende Glenter på det tidspunkt er med stor sandsynlighed fugle med unger i reden. Der blev desværre ikke foretaget redeeftersøgning. Også i 2002 blev der jævnligt set Glenter i dette område, så det er muligt, at de har ynglet i flere år. I øvrigt var Fakse-Rønnede området tidligere et af de hyppigt anvendte yngleområder for Rød Glente.

Sydfalster

Ved Orupgaard på Sydfalster var der i foråret formodning om yngleforekomst af et par Glenter. Også i løbet af sommeren er der flere gange set Glenter, bl.a. en ungfugl, i nærheden. Den lokale skovejer og skytte har dog ikke kunnet bekræfte, at parret skulle have gjort yngleforsøg.

Yngleforekomst i Danmark 2001-2003

I de seneste tre år (2001-2003) har Dansk Ornitologisk Forening forsøgt at registrere alle yngleforekomster af Rød Glente i Danmark. I 2001 og 2002 blev registreret 20-22 ynglepar årligt, men begge år var det kun halvdelen af parrene (10-11), der fik unger på vingerne. Næsten alle par blev fundet i det østlige Jylland, dog med nogle få par på Bornholm og et enkelt på Fyn (se Fig. 4). I 2003 har forekomsten været lidt bedre. Udfra de foreløbige meldinger er der fundet 21-28 par, og mindst 16 par har fået unger på vingerne. Udbredelsesmønstret var i 2003 omtrent det samme som tidligere, dvs. med langt de fleste par i Østjylland. Men forekomsten på Sjælland var bedre end i de to foregående år, idet der - udover parret ved Rønnede - blev registreret 3 ynglepar i området ved Jyderup og Mørkøv i Vestsjællands Amt. Alle tre par fik unger på vingerne. Området har tidligere, bortset fra 2001-2002, nogenlunde regelmæssigt haft 1-2 ynglepar. Årets succesfulde genetablering kan give en vis optimisme med henblik på de kommende år, også for forekomsten i Storstrøms Amt.

Forekomst i vore nabolande

I forhold til situationen i vore nærmeste nabolande, er Glenten usædvanligt sjælden som ynglefugl i Danmark. I Tab. 4 er forekomsten i Danmark sammenlignet med forekomsten i nabo-områderne.

I Sverige har Glenten i en årrække kun ynglet i Skåne. Her er bestanden mangedoblet i perioden fra midten af 1970'erne (ca. 50 par) til slutningen af 1990'erne (over 800 par). I de senere år er den - langsomt - begyndt at sprede sig til områder uden for Skåne, primært det sydlige Halland og Blekinge, og senest med enkelte par i Småland.

I det nordlige Tyskland yngler Glenten relativt sparsomt i Slesvig-Holsten, hvor bestanden i 2000 blev opgjort til ca. 100 par, hvilket var omtrent det samme som 25 år tidligere. I Mecklenburg-Vorpommern findes en tæt bestand på ca. 2.400 par, og her er Glenten tilsyneladende gået frem i løbet af de seneste ti år. I de sydligere beliggende delstater er Glenten især talrig mod sydøst (omend den stedvis har været i tilbagegang i de senere år), og som helhed er der i Tyskland flere ynglende Glenter end i noget andet land. Den samlede tyske bestand er opgjort til ca. 12.000 par.

Årsager til den ringe forekomst i Danmark

I 1800-tallet var Rød Glente talrig og vidt udbredt som ynglefugl i Danmark, men omkring år 1900 var den - som de andre store rovfugle - blevet udryddet. Genindvandringen påbegyndte i løbet af 1970'erne, men den har langtfra haft den hastighed og det omfang, som det kunne forventes, og i dag er den samlede danske ynglebestand mindre end for ti år siden. Årsagen til Glenternes manglende succes i Danmark kendes ikke med sikkerhed, men der kan næppe være tvivl om, at dødeligheden overstiger det niveau, der er det naturlige for arten. En høj dødelighed viser sig direkte ved at der hvert år findes flere døde Glenter på eller i nærheden af ynglepladserne, samt indirekte ved at mange ynglepladser kun er besat i et enkelt år og at parret ikke vender tilbage det følgende år. Rovfugle vil - såfremt de er i live - som regel anvende den samme ynglelokalitet år efter år. Hvis den høje dødelighed skyldes faktorer i overvintringsområderne, ville disse - alt andet lige - også være gældende for bestandene i vore nabolande, hvilket næppe er tilfældet, idet disse er stabile eller stigende. Altså må årsagerne til Glenternes høje dødelighed sandsynligvis søges i Danmark. I løbet af årene er det ved flere lejligheder konstateret, at danske Glenter (af og til hele familier) er omkommet som følge af parathion-forgiftning. Formodentlig er Glenternes største problem stadigvæk, at der nogle steder - ulovligt - udlægges giftpræparerede ådsler i forsøg på at bekæmpe rovvildt. Glenterne kan meget let blive ofre for sådanne udlægninger, dels fordi arten med forkærlighed går på ådsler og dels fordi den afsøger et stort område. Omfanget af direkte, ulovlig bekæmpelse af Glenterne er ukendt, men foregår i en vis udstrækning. Af de to døde Glenter, der er fundet ved de danske ynglepladser i 2003 var den ene dræbt ved beskydning. Endvidere blev en sønderjysk landmand i sommeren 2003 idømt en bøde på 25.000 kr for at have udlagt et parathion-forgiftet grisekadaver til bekæmpelse af rovvildt. Også de senere års stigende anvendelse af musegift (i skovbruget) og rottegift (på fasanudsætningspladser) er en mulig, indirekte årsag til Glenternes høje dødelighed.

Glentens ynglebiologi

De danske Glenter er - som hovedparten af de nordeuropæiske - trækfugle, der overvintrer i Middelhavsområdet. Ynglefuglene ankommer normalt til Danmark omkring 1.marts. Æglægningen foregår som regel i midten af april, og i den 1½ måned, der går fra ankomsten til æglægningen, ses Glenterne meget i nærområdet. Parrene har ligesom andre rovfugle et flugtspil over yngleområdet, men det er ikke så hyppigt

udført og så veleksponeret som hos fx Musvågen, og i realiteten er det sjældent, man har lejlighed til at iagttage flugtspejlet. Reden bygges som regel ret tæt ud mod skovbrynet, og gerne i ret åbne bevoksninger. Her i landet er 80-100 årige bøgebevoksninger antagelig den hyppigst anvendte biotop. Ofte anvender Glenterne en gammel rede af Musvåge eller Krage, som de så bygger videre på, men lige så tit bygger parret en helt ny rede. I de (desværre få) tilfælde, hvor parret vender tilbage til det foregående års yngleplads, anvender de gerne samme rede. Typisk for Glenterne (og i modsætning til de andre rovfugle) pynter de tit redekanten med fx klude, reb, papir- og plastic-stykker, som de finder rundt omkring. Fødesøgningen foregår i det åbne land. Fourageringsområdet er stort, helt op til 10-15 km fra reden. Fødevalget er meget varieret, men ådsler udgør sandsynligvis normalt størstedelen af føden. De fleste af disse tages i vore dage som trafikdræbte dyr og fugle på vejene, tidligere opsøgte Glenterne gerne møddinger ved gårdene. Blandt andre fødeemner, der tages ved aktiv jagt, er især smånavere, småfugle og fugleunger. Svenske undersøgelser har vist, at Glenterne dér tager mange unger af kragefugle (hvilket hænger godt sammen med at Glenter næsten altid bliver mobbet af Krager), men Glenternes fødevalg er sandsynligvis altid tilpasset de aktuelle muligheder. Ungerne er flyvedygtige i anden halvdel af juli eller begyndelsen af august (afhængigt af æglægningstidspunktet), og derefter vil både de unge og gamle Glenter oftest forblive i eller omkring yngleområdet i en måneds tid.

Tab. 4. Yngleforekomst af Rød Glente i Danmark og i vore nabolande. Alle data er fra perioden 2001-2003. Bestandstætheden er beregnet som antal par pr. 100 km².

	Antal par	Areal i km ²	Par pr 100 km ²
Danmark:			
Østjylland	15	ca. 7.500	0,20
Fyn	1	3.000	0,03
Sjælland	4	7.250	0,06
Bornholm	2	588	0,34
Nordlige Tyskland:			
Slesvig-Holsten	100	16.400	0,61
Mecklenburg-Vorpom.	2.400	25.600	9,38
Sverige:			
Skåne	800	10.984	7,29
Halland	30	4.785	0,63
Blekinge	20	2.941	0,68
Småland	5	-	-

Beskyttelse af Glenterne

Glenten er normalt ikke så følsom overfor forstyrrelser i yngletiden som fx Havørnen, og som regel er det derfor ikke nødvendigt at etablere større zoner med adgangsbe- grænsning omkring reden. Der er eksempler på, at Glenter har ynglet succesfuldt tæt ved ret befærdede skovveje. Desværre er der dog endnu flere eksempler på, at Glenter har forladt reden og opgivet yngleforsøget på grund af forstyrrelser fra forst- mæssig aktivitet (selvskovning og brændesankning) i redebevoksningen i etable- rings- og rugetiden. Når et par Glenter bygger rede i en bevoksning vil det derfor være nødvendigt at udvise hensyn til Glenterne, primært ved at undgå vedvarende aktivitet i redens nærmeste omgivelser i etablerings- og rugetiden (15.marts-15.maj). Desuden bør anvendelse af muse- og rottegift undgås i skoven og dens omgivelser.

Vandrefalk *Falco peregrinus*

Vandrefalken i Storstrøms Amt i 2003

Vandrefalken ynglede for tredje år i træk på Møns Klint, som er artens eneste danske ynglelokalitet. I 2001 mislykkede yngleforsøget (æggene ubefrugtede), i 2002 fik par- ret 2 unger på vingerne og i 2003 3 unger. Æglægningen foregik i begyndelsen af april, og ungerne blev klækket omkring 10.maj. Redestedet på Klinten har været det samme i alle tre år, og individerne i parret har også været de samme. Begge fugle bærer farveringe. Hannen er mærket som unge på den nærmeste svenske ynglelo- kalitet (Kullaberg i NV-Skåne) i 2000. Man har tidligere ment, at hunnen stammede fra en sydtysk ynglelokalitet, men det har efterfølgende vist sig ikke at være tilfældet. Det er uvist, hvor hun stammer fra.

Forventninger til fremtiden

Møns Klint er historisk den klassiske yngleplads for Vandrefalken i Danmark. Den ynglede regelmæssigt på Klinten indtil 1972, hvor arten forsvandt som ynglefugl fra Danmark for først at genindvandre 30 år senere. I vor del af Verden yngler Vandre- falken mest på stejle klinger og klipper, så de naturlige ynglemuligheder her i landet er begrænsede. Udover Møns Klint var Stevns Klint indtil 1950'erne en af de andre få, danske ynglelokaliteter, og det er næppe helt usandsynligt, at arten på et tidspunkt vil kunne genindvandre til Stevns Klint. Det skal nævnes, at Vandrefalken er begyndt at yngle på høje bygninger og broer flere steder i det nordlige Europa

I Sverige har Vandrefalken klaret sig godt i de senere år. Den svenske bestand er fordelt i to områder, dels i Norrbotten længst i nord (ca 60 par i 2002), og dels på den svenske vestkyst (fra den norske grænse til Kullen). Set ud fra mulighederne for ind- vandring til Danmark er det forekomsten på den svenske vestkyst, der har størst interesse. Her er bestanden vokset fra 2-4 par i 1980'erne til 6 par i 1990, 16 par i 1995, 29 par i 1999 og 39 par i 2002.

Som følge af Vandrefalkens fremgang i Nordeuropa vil Storstrøms Amt forsøgsvis opsætte et antal redekasser på potentielle ynglepladser som siloer og broer i 2004.

Lærkefalk *Falco subbuteo*

Lærkefalken i Storstrøms Amt i 2003

Det eneste sandsynlige ynglefund af Lærkefalk i Storstrøms Amt i 2003 er fra Mari-bosøerne, hvor 1 par antagelig gjorde yngleforsøg i en skov ved Hejrede Sø, dvs. samme lokalitet, hvor arten ynglede succesfuldt i 2001. I 2002 var der ikke tegn på, at Lærkefalken ynglede på stedet, der ellers har været nogenlunde regelmæssig yngleplads for arten gennem en årrække.

At der kun er kendskab til et enkelt par er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at der ikke kan have været flere ynglepar i amtet. Men Lærkefalken er en art, der er vanskelig at finde frem til, og der er ikke blevet gennemført eftersøgning på de (få) lokaliteter, hvor det vides, at arten tidligere har ynglet. Imidlertid er der ikke tvivl om, at Lærkefalken er en meget sjælden ynglefugl, både i Storstrøms Amt og i Danmark som helhed.

Forekomst i Danmark

Lærkefalken er en af de arter, der i de senere år er forsøgt undersøgt i Dansk Ornitologisk Forenings projekt for truede og sjældne ynglefugle. Også her er artens vanskelige registreringsmuligheder naturligvis et problem, men undersøgelserne har vist, at arten antagelig har sin stærkeste forekomst på Als og Sundeved, hvor der i flere år er fundet 3-5 ynglepar. Også på Bornholm ser det ud til, at der hvert år er nogle få par, men ellers har det været spredt og tilfældigt, hvad der er registreret. Man gætter på, at den samlede danske bestand er på omkring 10 par.

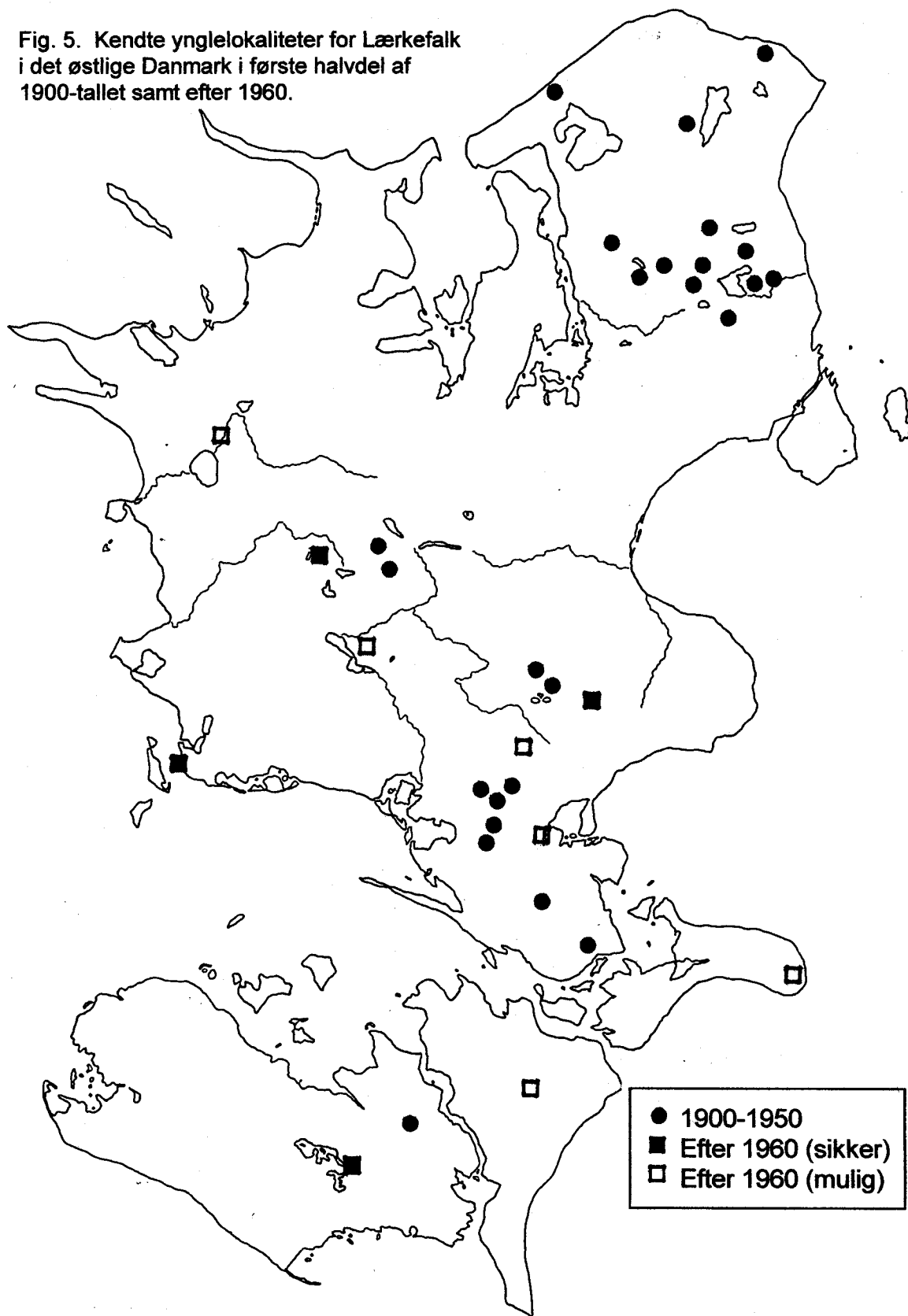
Tidligere forekomst

I første halvdel af 1900-tallet var Lærkefalken tilsyneladende lidt mere almindeligt ynglende i Danmark end den er idag. Vi skal dog tilbage til 1800-tallet før den var mere udbredt som ynglende. På kortet i Fig. 5 er vist alle kendte ynglelokaliteter øst for Storebælt efter år 1900. De fleste er fra før 1950, hvor Lærkefalken bl.a. ynglede flere steder i området mellem Næstved og Præstø.

Forekomst i vore nabolande

Lærkefalken er udbredt som ynglefugl over det meste af Mellem- og Nordeuropa. I vore nabolande er den fåtallig eller ret fåtallig, men dog nogenlunde jævnt udbredt. I Sverige regner man med, at ynglebestanden ligger på 1.000-2.000 par, heraf ca. 80 par i Skåne. I Slesvig-Holsten yngler årligt ca. 150 par, næsten alle i Holsten, dvs. ret tæt på Lolland-Falster. I Mecklenburg-Vorpommern er bestanden på ca. 250 par. I betragtning af forekomsten i vore nærmeste nabolande må Lærkefalken således betegnes som uforholdsmæssig fåtallig i Danmark, herunder Storstrøms Amt.

Fig. 5. Kendte ynglelokaliteter for Lærkefalk i det østlige Danmark i første halvdel af 1900-tallet samt efter 1960.

Lærkefalkens ynglebologi

Lærkefalken er en udpræget trækfugl, der overvintrer i tropisk Afrika. Det er en af vore senest ynglende fugle, idet den først ankommer til ynglepladserne i løbet af maj måned. Som rede anvendes næsten altid gamle kragereder, da falkene ikke selv bygger rede. Reden vil normalt være beliggende tæt på skovbrynet eller ved lysninger i større skove. Småskove og lunde i det åbne land anvendes også gerne. Ynglepladserne ligger som regel i nærheden af vådområder (søer og moser), hvor Lærkefalkene har mulighed for at jage guldsmede og andre store vandinsekter. Størstedelen af føden udgøres dog af småfugle, som især jages langs skovbryn, i det åbne land samt ved gårde og landsbyer. Æglægningen finder oftest sted i midten af juni. Rugetiden er ca. 30 dage og ungeres redetid yderligere godt 30 dage. Ungerne forlader således først reden i midten af august (eller lidt senere) og de er i endnu nogle uger afhængige af de gamle fugle, der fortsat fodrer dem i redeområdet.

Hvordan registreres Lærkefalken ?

De fleste yngleforekomster af Lærkefalk registreres i perioden umiddelbart efter ungeres udflyvning (og i anden halvdel af ungeres redetid), idet ungerne højlydt skriger efter føde, så snart de øjner en af forældrefuglene. Det er også på dette tidspunkt de gamle fugle varsler mest ivrigt i tilfælde af forstyrrelser. I den første del af yngletiden er de mere tavse. En del af Lærkefalkenes føde består som før nævnt af guldsmede, som den jager i luften over søer og moser, og her vil der ofte være mulighed for at se Lærkefalkene jage i løbet af sommeren.

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

I lighed med de foregående år er der heller ikke i 2003 iagttaget Fiskeørne, der har vist tegn på yngleforekomst. Antallet af oversomrende fugle ved amtets søer har antagelig været lavere end normalt, og kun ved Maribosøerne blev der iagttaget flere rastende Fiskeørne fra begyndelsen af juli.

Efterlysning

Af hensyn til den bedst mulige forvaltning, modtager Amtet meget gerne oplysninger om yngleforekomst (eller formodet yngleforekomst) af Havørn, Rød Glente, Fiskeørn, Lærkefalk og Vandrefalk. Amtet rådgiver endvidere gerne omkring forvaltning og beskyttelse af ynglende rovfugle.

Henvendelse sker til Natur- og Plankontoret på tlf. 54 844 844 eller e-post: lam@npk.stam.dk.

Referencer

Anvendt litteratur:

Donark, T. 1953: Falkenes udbredelse og forekomst i Danmark. II. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 47: 36-55.

Grell, M. B. 2003: Forslag til forvaltningsplan for bevarelse af rød glente i Danmark. Dansk Ornitologisk Forening.

Hauff, P. & L. Wölfel 2002: Seeadler in Mecklenburg-Vorpommern im 20. Jahrhundert. Corax 19: 15-22.

Helander, B. 2002: ArtDatabanken. Faktablad. Havsörn. www.artdatabanken.se.

Kjellén, N. 1998: Gladan i Sverige. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 92: 347-353.

Kollmann, R., T. Neumann & B. Struwe-Juhl 2002: Bestand und Schutz des Seeadlers in Deutschland und seinen Nachbarländern. Corax 19: 1-14.

Lindberg, P. 2002: ArtDatabanken. Faktablad. Pilgrimsfalk. www.artdatabanken.se.

Mebis, T. 2002: Greifvögel Europas, 3.udg. Kosmos, Stuttgart.

Mizera, T. 2002: Bestandentwicklung und Schutz des Seeadlers in Polen im Verlauf des 20. Jahrhunderts. Corax 19: 85-91.

Peters, J., O. Klose, R. Schmidt, N. Hempel & R. Bornmann 2002: Bestandentwicklung des Rotmilans in Schleswig-Holstein von 1975 bis 2000. Corax 19: 39-48.

Projektgruppe Seeadlerschutz Schleswig-Holstein e.V. 2003: Bestandentwicklung im Jahr 2003. www.projektgruppeseeadlerschutz/de.

SOF 2002: Fågelåret 2001. Sveriges Ornitologiska Förening, Stockholm.

Struwe-Juhl, B. 2002: Altersstruktur und Reproduktion des Seeadlerbrutbestandes in Schleswig-Holstein. Corax 19: 53-61.

Generelt om naturbeskyttelse og naturovervågning

Amtets mål med naturbeskyttelse er bl.a.

- at beskytte og bevare et rigt og varieret plante- og dyreliv
- at gøre en særlig indsats for at beskytte og bevare særligt truede eller sårbare naturtyper eller arter.

For naturovervågning er det målet

- at tilvejebringe viden om og udbrede kendskabet til naturens tilstand
- at danne grundlag for iværksættelse af beskyttelsesforanstaltninger, bevaringsplaner, naturpleje og borgerinformation.

Overvågningen af rovfugle

Overvågningen af rovfugle i Storstrøms Amt har til formål

- at amtet igen får en naturlig bestand af de udryddede eller sjældne og truede arter, Havørn, Rød Glente, Fiskeørn, Lærkefalk og Vandrefalk
- gennem en aktiv naturforvaltningsindsats søge at beskytte de mest truede rovfuglearter i amtet

Opfyldelse af målene søges udført ved at

- foretage en årlig lokalisering og overvågning af Havørn, Rød Glente, Fiskeørn, Lærkefalk og Vandrefalk i Storstrøms Amt
- kontakte og informere berørte lodsejere samt i nødvendigt omfang interesseorganisationerne
- iværksætte tiltag til beskyttelse af arterne, f.eks. gennem
 - adgangsregulering omkring redebevoksninger for havørn
 - tilbud om levering af rovfuglekasser som alternativ til giftudlægning ved musebekæmpelse i løvtrækulturer (bl.a. af hensyn til rød glente)
 - at lave aftaler med berørte lodsejere om hensynsfuld drift
 - informere offentligheden ved bl.a. rapporter, plakater, artikler og eventuelt særlig lokal information.

Information og dialog

Udgangspunktet for beskyttelse af truet natur er en god dialog med de berørte lodsejere, statsskovdistriktets vildtkonsulent samt interesseorganisationerne. Derfor har Amtet fra 2000 valgt at sende en årlig orientering om resultatet af overvågningen ud til alle disse parter.

Adgangsregulering

Med naturbeskyttelseslovens ikrafttræden i 1992 indførtes en bestemmelse i § 27, hvor amtsrådet kan beslutte, at arealer der er åbne for offentligheden helt eller delvist kan lukkes, hvis særlige forhold taler derfor. Bestemmelsen er bl.a. indført med tanke på beskyttelse af truede dyr i yngletiden. Adgangsreguleringen omfatter ikke ejeren og dennes brugere af arealerne. Der vil altid blive foretaget en vurdering af behovet for adgangsregulering, idet lokale forhold ofte spiller afgørende ind på, hvad der bør gøres. Amtet har efter aftale med lodsejerne hidtil lukket tre områder af for offentligheden af hensyn til ynglende Havørne.

Forvaltning / Aftaler

Storstrøms Amt har igennem mange år indgået frivillige aftaler med jordbrugere om mere naturvenlig drift. I den anledning administreres midler inden for områderne Miljøvenlige Jordbrugsordninger, genskabelse af vådområder og rene søer og fjorde samt naturforvaltning og -pleje. Disse ordninger forbedrer forholdene generelt for plante- og dyreliv. Lokalt søges ordningerne koordineret til gunst for særligt truede arter. Ved samarbejde med statsskovdistriktet kan forsøges inddraget diverse tilskudsordninger til skovdriften.

Oplysningspolitik

Der har gennem tiderne været tradition for at hemmeligholde oplysninger om sjældne og truede fugle. Dels fordi de bl.a. har været genstand for bekæmpelse, æg- og ungeindsamling, og dels for at forhindre forstyrrelser af de ynglende fugle.

Men tiderne har forandret sig meget. Øget bevidsthed i befolkningen om beskyttelse af det sjældne og truede samt ny viden og en ændret holdning til "skadevoldende" vildt indebærer, at rovfugle ikke længere er efterstræbte. Holdningsændringen er desuden fulgt op i jagtlovgivningen. Samtidig kommunikeres der som aldrig før, og det indebærer, at oplysninger om forekomster af sjældne fugle vanskeligt kan hemmeligholdes i længere tid.

Storstrøms Amt har derfor gennem de seneste ti år i forbindelse med rødlistor for truede dyr og planter ført en oplysningspolitik, der ligger på linie med holdningen i Skov- og Naturstyrelsen og diverse interesseorganisationer. Det er vores opfattelse, at viden om de sjældne arter og deres levesteder giver den bedste forståelse for den beskyttelse, der er nødvendig i vort intensivt udnyttede landskab. På langt sigt er det den almindelige borgers engagement, der skal sikre en varieret og rig natur i regionen.

Vi er således tilhængere af åbenhed - også når det gælder levesteder for sjældne og truede arter. Kun oplysninger om ynglelokaliteter for enkelte særligt truede arter er slørede.

Såfremt det er nødvendigt at lukke et område for offentlighedens adgang, kræver loven, at Amtets afgørelse offentliggøres. Lukning af områder vil blive skiltet med forklaring om årsagen samt eventuelt med henvisning til offentligt tilgængelige steder, hvorfra fuglene kan iagttages uden at forstyrre yngel eller genere jordbrugsdriften i området i øvrigt.

Det er Amtets holdning at undlade nærmere omtale af steder, hvor der er formodning om, at ynglepar af Havørn vil slå sig ned i de kommende år. Det sker

- for at sikre kommende ynglefugle mest mulig ro
- for at Amtet kan kontakte og informere berørte lodsejere som de første og inden andet sker, samt
- for at en eventuel aftale om adgangsbegrænsning, drift eller pleje kan drøftes med lodsejeren i tide.

Amtet ønsker således at komme i et godt samarbejde med lodsejere og interesseorganisationer omkring beskyttelsen af vore mest truede rovfugle.

Regler for offentlighedens adgang til skove og udyrkede arealer

Denne rapport omhandler især private og offentlige skove samt i nogen grad udyrkede arealer. Reglerne for færdsel og ophold disse steder er en del forskellige og ofte ikke særlig godt kendt af publikum, hvorfor de gennemgås i det følgende.

Ved de fleste indgange til skove finder man et skilt, der oplyser om skoven er offentlig eller privat samt om regler for færdsel. Offentlige skove er skove, der ejes af staten, amter, kommuner og Folkekirken samt skove ejet af offentlige stiftelser.

Reglerne er fra naturbeskyttelseslovens (Lov nr. 9 af 3.1.1992) kap. 4, der trådte i kraft den 1.7.1992, og Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 574 af 25.6.1992.

Generelt gælder følgende regler for offentlighedens adgang til privatejede skove og udyrkede arealer:

Det er tilladt at færdes

- på fredede områder, hvor der er oplyst om offentlig adgang
- gående og på cykel ad skovveje, markveje og befæstede stier
- til fods på udyrkede, uindhegnede områder, hvortil der er offentlig adgang, herunder markveje og befæstede stier
- fra kl. 7 morgen til solnedgang

Det er ikke tilladt at færdes

- uden for veje og stier i skovene
- på forsvarligt indhegnede områder (nytilplantede skovområder, græssede arealer m.v.)
- i rørsumpe
- på områder, hvor lovlig skiltning forbyder adgang
- om natten

I offentlige skove er det tilladt at færdes

- til fods i hele skoven
- på cykel på skovveje og stier
- døgnet rundt

Hunde skal føres i snor. Ophold må ikke finde sted inden for 150 meter fra beboelses- og driftsbygninger, i offentlige skove dog 50 meter. Der gælder særlige regler for organiserede aktiviteter. Færdsel og ophold sker på eget ansvar. Overtrædelse af reglerne kan straffes med bøde.

Respekter altid ejers anvisninger.

Adgangsreglerne administreres af Amtet. Man er altid velkommen til at kontakte Amtet for at få et råd eller en folder om regler for offentlighedens adgang i naturen.